

Maszynka do domowego wyrobu lodów

Do zbiorów muzealnych trafiają nieraz przedmioty, których funkcja i przeznaczenie na pierwszy rzut oka jest zagadką. Tak było z drewnianym wiaderkiem, zaopatrzonym w korbkę, poruszającą umieszczony wewnątrz przypominający mieszadło mechanizm. Powstało pytanie: co to jest? I do czego służy?

Zagadka wkrótce się wyjaśniła. Odpowiedź przyniosła książka kucharska z 1913 r. W niej bowiem pośród dziesiątek przepisów znalazł się też rysunek przedstawiający rozmaite naczynia i urządzenia kuchenne. Pod numerem 20. widniał tam identyczny przedmiot, jak ten który trafił do muzeum. Ów przedmiot opisany był jako „maszynka do lodów”. Wkrótce ało się też ustalić jak przy pomocy tej maszynki robiono lody.

Cały proces przebiegał następująco. Wewnątrz korpusu maszyny należało umieścić metalowe wiaderczko, do niego wlać odpowiednią porcję słodkiej, tłustej śmietanki (to podstawowy składnik lodów), odrobinę tłustego mleka, porcję cukru oraz (w zależności od tego o jakim smaku miały być lody) zmiksowane owoce, wanilię, kakao lub czekoladę. Przy pomocy poruszanego korbką mieszadła należało połączyć wszystkie składniki w jednolitą masę. Żeby tę masę schłodzić do postaci lodów, w przestrzeń między wiaderkiem a drewnianą obudową maszyny wsypywano pokruszone bryłki lodu (lód wycięty w zimie z zamrzniętych stawów czy rzek przechowywano przez wiele miesięcy, w dużych bryłach, w specjalnych pomieszczeniach zwanych „lodowniami”). I tu następowała pewna „sztuczka magiczna”. Lód bowiem należało... posolić! Tak naprawdę chodziło o zastosowanie w procesie chłodzenia pewnego zjawiska chemicznego. Mianowicie, kiedy sól rozpuszcza się, narusza strukturę krystaliczną lodu, za sprawą czego zaczyna stopniowo obniżać jego temperaturę. Z kolei lód zamraża zawartość metalowego wiaderka i... po chwili powstają lody!

Takim oto magicznym sposobem, za czasów kiedy nie było jeszcze elektrycznych lodówek i zamrażarek, zaradna gospodyni mogła przyrządzić porcję pysznych lodów dla całej rodziny.

Marcin Kolasa